

CENTENARI COLOMER¹

EUSEBI COLOMER, EN EL CENTENARI DEL SEU NAIXEMENT

És ben gustosament que vaig acceptar l'encàrrec de fer avui un breu recordatori de qui fou un membre insigne de la nostra secció, Eusebi Colomer i Pous, en el centenari del seu naixement. Ja vaig tenir l'honor agre dolç de fer-ne en el seu moment la necrològica en diversos mitjans i he tingut posteriorment l'oportunitat d'escriure sobre ell en diverses ocasions, entre les quals no puc estar-me de recordar la *Semblança biogràfica* llegida al Ple de l'Institut l'any 2003 —ignoro si en resten exemplars disponibles. El considero un dels meus mestres i em sento orgullós del fet que el seu mestratge —involuntari per part seva, ja que jo no l'havia tingut mai de professor— esdevingués progressivament, malgrat la diferencia d'edat, una amistat cordial. El centenari és una bona ocasió per evocar-ne la figura i el llegat.

Eusebi Colomer era un home savi —en el doble sentit de la paraula, és a dir, ple de ciència i de saviesa—, bondadós, amable, discret, complidor, participatiu, més aviat tímid, amant de la música i de la pintura. Un gran senyor de l'esperit.

Havia nascut a Girona el 14 d'abril del 1923 —no del 1924 com diu erròniament la Gran Enciclopèdia Catalana. La seva biografia no conté més episodis de relleu que els relatius a la seva condició de jesuïta, a la seva activitat professional i a la publicació de les seves obres. S'havia format intel·lectualment en diverses universitats alemanyes, particularment a la de Friburg, on va conèixer Heidegger —que fins i tot el rebia a casa seva—, i a la de Colònia, on va sostenir la seva tesi doctoral sobre la influència de Ramon Llull en Nicolau de Cusa, que va ser publicada per la prestigiosa editorial berlinesa Walter de Gruyter i que li va comportar l'entrada en els circuits internacionals del lul·lisme, considerat ja una branca homologada dels estudis medievals.

Havia fet molt aviat una decidida opció per la cultura catalana, i no pas sense mèrit, ja que aleshores això era lluny de ser la regla en el seu orde. Des del 1958 va ser professor d'història de la filosofia en diverses institucions catalanes, i des del 1967 va simultaniejar la docència a la Universitat Ramon Llull, a Barcelona, i a la de Deusto, a Bilbao, amb sengles semestres cada any. Aquest lul·lista distingit —entre altres competències, com recordaré de seguida— va morir sobtadament fulminat per un infart, als 74 anys, en un moment d'esplèndida maduresa, quan acabava d'alçar-se per fer una intervenció sobre Ramon

1. Cf. també Pere LLUÍS FONT, *Eusebi Colomer. Reflexió de centenari*, dins «Qüestions de Vida Cristiana» (desembre 2023).

Llull, en un cicle de conferències sobre Ramon Llull, a la Universitat Ramon Llull, el dia de la festa del beat Ramon Llull (el 27 de novembre del 1997).

Havia estat elegit membre de l'Institut d'Estudis Catalans el 1968, quan tenia 45 anys, en una fornada d'ingressos que va tenir lloc al novembre d'aquell any arran de la creació de la Secció de Filosofia i Ciències Socials. En efecte, aquesta secció es va estrenar amb un únic membre provinent de l'antiga Secció de Ciències, l'historiador de la filosofia Joaquim Carreras Artau, i amb la incorporació de sis membres nous: els economistes Joan Sardà i Ramon Trias Fargas, el geògraf Pau Vila, el pedagog Alexandre Galí, el jurista Ramon Faus i Esteve i el filòsof Eusebi Colomer (recordem que aleshores cada secció podia tenir un màxim de set membres).

Com a filòsof, només havien precedit Colomer a l'Institut d'Estudis Catalans, dintre de la Secció de Ciències, Ramon Turró, Eugeni d'Ors, Jaume Serra Hunter i l'esmentat Joaquim Carreras Artau. Mort Carreras aquell mateix any, Eusebi Colomer va quedar a la Secció —i, per tant, a l'Institut— com l'únic filòsof durant més de 20 anys, fins que al maig del 1990, en una altra fornada resultant de l'aplicació dels nous Estatuts del 1989, que ampliaven de set a vint-i-un els membres possibles de cada secció, van ingressar a la de Filosofia i Ciències Socials el pedagog Lluís Folch i Camarasa, el geògraf Enric Lluch, el comunicòleg Miquel de Moragas, el periodista Josep M. Casasús, la sociòloga Carlota Solé i, del ram de la filosofia, Josep Perarnau i un servidor.

Jo admirava Eusebi Colomer sobretot com a historiador de la filosofia i com a professor, diguem per abreujar com a professor d'història de la filosofia. Excel·lia pel seu coneixement de tota la tradició filosòfica, per l'instint amb què sabia identificar el nucli del pensament de cada filòsof distingint entre l'essencial i l'accessori, per l'empatia metodològica amb què abordava les filosofies més allunyades de les seves conviccions personals i per la seva formidable capacitat expositiva.

Era prou elegant per no exhibir la seva immensa erudició, i és ben significatiu que no es considerés un investigador, sinó un estudiós —val la pena remarcar-ho ara que es fa tant ús i abús del terme “investigació”. Pertanyia a aquella espècie de filòsofs, lamentablement en vies d'extinció, que feia un ensenyament sapiencial de la filosofia. No era, però, un simple professor —que té alumnes—, sinó un mestre —que és capaç de fer deixebles.

Considerava que la història de la filosofia és, en expressió del filòsof francès Léon Brunschvicg, el laboratori del filòsof: ensenyava, doncs, filosofia tot ensenyant història de la filosofia, perquè sabia que, en filosofia, pensar és sobretot repensar. Ell no era, però, un filòsof d'escola. Com a filòsof, no crec que es pugui dir que estigués adscrit a cap corrent determinat, si no és, més enllà de qüestions secundàries i de tota polèmica, a la tradició de la metafísica espiritualista i de l'humanisme cristià.

La seva obra escrita voreja els 300 títols en diverses llengües, entre els quals hi ha una bona vintena de llibres, que es poden ordenar en quatre grups temàtics:

1) Hi ha en primer lloc el medievalista eminent, que s'havia acreditat inicialment amb la ja esmentada tesi doctoral i que va esdevenir una autoritat pel que fa a tot el pensament medieval i renaixentista, i particularment al pensament català d'aquest llarg període, que va sintetitzar en un dels seus darrers llibres, *El pensament als països catalans durant l'Edat Mitjana i el Renaixement*.

2) En segon lloc, cal subratllar que la seva qualitat de medievalista prestigiós no el va privar de ser un coneixedor extraordinari del pensament europeu modern i contemporani, sobretot de la filosofia alemanya, que va exposar en la seva obra monumental en tres densos volums, *El pensamiento alemán de Kant a Heidegger*, una obra sense parió a Catalunya, que ofereix monografies magistrals del pensament de Kant, de Fichte, de Schelling, de Hegel, de Kierkegaard —assimilat als alemanys—, de Feuerbach, de Marx, de Nietzsche, de Dilthey, de Husserl, de Scheler i de Heidegger. Amb alguna estranya omissió, com ara la de Schopenhauer: quan en una ocasió li'n vaig preguntar la raó, em va confessar que era únicament perquè no havia pogut treballar prou de primera mà aquest autor com havia fet amb els altres —cosa que dona la mesura de la seva professionalitat. En tot cas, considerava, segurament amb raó, que la filosofia alemanya és clau per entendre el món actual, i aquesta era, sens dubte, la idea de fons que guiava la seva tasca.

3) Un tercer centre d'interès, relacionat amb el segon ja que es tracta d'un contemporani, el constitueix la figura de Pierre Teilhard de Chardin, al qual va dedicar fins a quatre llibres, quan l'evolucionisme defensat per aquest científic, filòsof i teòleg era considerat heterodox pel catolicisme conservador.

4) Finalment, hi ha els llibres que tracten de problemes fronterers entre la filosofia i la teologia i que dialoguen amb el pensament contemporani agnòstic o ateu, particularment amb l'anomenada "teologia radical" i amb Heidegger —que l'intrigava i li feia ballar el cap d'ençà que el va conèixer.

Voldria subratllar, per cloure aquesta succinta evocació de l'obra escrita, la seva qualitat lingüística, la seva pulcritud i la seva claredat —que Ortega considerava la cortesia del filòsof—, qualitats que en fan un model de prosa didàctica.

Eusebi Colomer és, doncs, un referent important, des de molts punts de vista, per a un ampli sector del nostre món intel·lectual. En tot cas, pel que fa al seu principal camp de treball, penso que puc dir sense por d'equivocar-me que és l'historiador de la filosofia més important i més complet que ha aparegut als Països Catalans, sense que hi hagi a la vista cap successor clar d'una estatura similar.

La Secció de Filosofia i Ciències Socials pot estar orgullosa d'haver-lo tingut entre els seus membres. Honor, doncs, a Eusebi Colomer, mestre i amic, en el centenari del seu naixement.

Pere LLUÍS FONT

Secció de Filosofia i Ciències Socials – Institut d'Estudis Catalans